

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת בלק

א. אור החיים .

פרק כב' פסוק ט' :

אנכי וגו', כמו כן אומרו מי האנשים האלה שהקנסת אותם למקום זה עמך בחדר המיוחד לך לדבר עמך מלאך האלהים, כי יקפיד ה' על כבוד בלעם בערף האמות כיון שהוא נביא עליהם, וכמו שמצינו (מד"ר פ"ט) שהרג את האתון משום כבודו של בלעם, ועין בפסוק שאחר זה ויאמר אלהים, והבין בלעם דבריו ואמר טעם שעשה להם כבוד זה הוא לפי שהם שלוחי מלך, והוא אומרו בלק בן צפור פרוש הדויע לנסיך מדין ועוד לו שהוא מלך למואב שלח אלי פרוש האנשים האלה ובשביל כבוד המלכות עשיתי אותם עמי, וכן נתישבו כל הדקדוקים:

עוד ירצה באומרו מלך מואב כי אמה זו לא נתנה לישראל, ונתחכם במאמר זה כדי שיתרצה ה' לשלחו ולא יעכב על ידו, ולזה לא יעכב על ידו בהליכתו עם שלוחיו:

ט) מי האנשים וגו'. צריך לדעת למה שאל אותו ה' הממונה יבצר כל דבר, עוד צריך לדעת למה הצרף לומר תכת עמך ולא תספיק במאמר האלה, עוד צריך לדעת תשובת בלעם שאמר בלק בן צפור וגו' וכי שאלתו יתברך היתה מי שלחם, שאלתו היתה מי הם, ונד"ל הרגישו בדקדוק זה ואמרו (לקוט) וזה לשונם מי האנשים וגו' אמר אותו רשע איני יודע בהם אלא בלק בן צפור שלח אלי עד כאן, פרוש מתוך הדברים שאמר בלק וגו' שלח וגו' מוכן שנתכונן לומר איני יודע וגו' אלא בלק שלח וגו'. עוד צריך לדעת למה הצרף לומר לו מלך מואב ולא תספיק בזכרון שמו, ונראה שכוונת מאמר ה' היא על פי מה שפרשנו בפסוק לינו פה שלינו עמו בחדרו המיוחד לו, לזה בא מאמרו יתברך ואמר לו מי וגו' לשון השפלה על דרך אומרו (שמות ג') מי

אלות

1. *למה אלו שונות שאלה כרשנו בתחילת דבריו, התוכל לננותם ולהסבירן?*
2. *מה למה חז"ל וא"כ צנו ככך על חלק מן האלות?*
3. *מה לית הליאה ומיקומה באה למה?*
4. *למה הקב"ה הרש את האתון וא"כ זה עייק לכאן?*
5. *איך לפי זה "נתושבו כל הדקדוקים"?*
6. *מה אחד שרשנו בקטע האחרון?*

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן .

תרועה) ביאר זכרון תרועת מלך, בה יגילו במלכם' (ועיין שם בביאורנו, ובביאור פסוק כז שם). פירוש הכתוב הוא אפוא, שהם שמחים במלכותו, לא רק בזמן ש"ה אלקיו עמו, אלא גם בזמן שנוטעים ומפרקים את המשכן. כלומר, אמנם המשכן מפורק, אבל שכנה ביניהם, כי לית אתר פנוי ממנו יתברך.

פרק כ"ב פסוק יד': (כא) ותרועת מלך בו. בנסע הפחנות הם תוקעים תרועה בנסע המשכן, לשמחה שיגילו במלכם.²⁹
29. לעיל י"ב, פירוש רבינו שתרועה היא תרועת מלך. בויקרא כג, כד (ד"ה זכרו

1. קרא שוב את הפסוק, התוכל להסבירו בפשטות?
2. פרשנו קובץ שטרופה תמיד למלכות ולמחנה, למה זה חשוב לו להדגיש?
3. מה המיוחד כאן שכל זה נצטט מפשטה?

* * *

ג. המשתדל.

פרק כג' פסוק כא': [כא] לא הביט און ביעקב: אין הקב"ה יושב ורואה שאחרים יעשו חמס לישראל, אבל ה' אלהיו הוא תמיד עמו להצילו מכל רע, והוא מקבל בקרב ישראל תרועת מלך, שהם מודים ומשבחים לו, כשהוא מצילם מן הצרה, כמו שמריעים בחצוצרות ובקול שופר לכבוד המלך, כשהוא חוזר בשלום אחרי הכותו את האויב.

1. מי לא הביט ולמה?
2. מתי ולכבוד מה מריצים תרועה?
3. מה רוצה פסוק זה להדגיש?

* * *

ד. רש"ר הירש.

פרק כג' פסוק כא': (כא) לא הביט וגו' מוסר את טעמו ואת נימוקו של ה' שברך את העם הזה. "אָנְךָ" הוא ניצול לרעה של "און", של כח ושל רכוש (ראה פי' בראשית לה, יח). בטרם יברך ה' את אחד העמים הרי הוא בוחן אם העם הזה ינצל לרעה את האון שיינתן לו. בטרם הבטיח ה' לתת און ליעקב — כדי להעלות אותו לדרגת ישראל — הוא בחן אם האון יהיה בידי אָנְךָ. לא הביט און ביעקב: ה' לא צפה שיעקב ינצל לרעה את הגדולה שתינתן לו; משום כך — ולא ראה עמל בישראל, הוה אומר: לפיכך לא ראה צורך להביא עליו "עמל" לכל תזוז דעתו עליו; הוא לא גזר עליו את המאבק הקשה — שהוא לעיתים חסר תועלת — עם הגורמים המעכבים את ההצלחה, והן זו היא משמעות "עמל" (ראה פי' בראשית מא, נא). הוא לא ראה שום "עמל" בישראל, שפי היה נשלח לבשר עליו. ה' אלהיו עמו: האל היתיד הנעלם, שאנחנו מכירים אותו גם ממולדתנו כמקור כל הווייה והתהוות וכשליט על שמים וארץ — הוא הוא "אלהיו"; הוא הקונה, המנהיג והמנהל את העם הזה בגורלו ובמעשיו. ה' אלהיו הוא בעזרו והוא מלווה אותו בהליכות עולמו. ותרועת מלך בו. "תרועה": קול הצליל המזעזע הוא גם הלוך הנפש המזעזעת שנתעוררה בחיל ורעדה, שהרי צליל התרועה מבטא את המיית הנפש והוא המעורר אותה. כך "ירא פניו בתרועה" (איוב לג, כו), "ואזבחה באהלו זבחי תרועה" (תהלים כז, ו וראה פי' שם). זו משמעות "תרועה" זו כשהיא אמורה ביחס אל ה': זו היא הכניעה הגמורה של הנפש המקלסת את ה' ומשתעבדת לו, ומידה זו מצויה באדם שהרעיון של גדולת ה' כבש את ליבו. וכך נאמר כאן: ה' הוא עמו, ובנפשו פנימה יש רק קילוס המלך; הוה אומר: הוא מקלס את ה' ומקבל את מלכותו, וקילוס זה ממלא את כל נפשו. אפשר שיש כאן משפט סיבה: ה' הוא עמו, מפני שקילוס המלך הוא בליבו.

אלות

1. קרא שוב את הפסוק, אל מי מכוון כל הנאמר בו?
2. פרשנו מוצא קשר בין און לבין און התוכל להסבירו?
3. מה פחן הקב"ה ומה בא בעקבות זאת?
4. מה "צמח" לדעתו ואיך זה שייך לכאן?
5. "הקונה, המנהיג והמנהל" איך זה מתבטא?
6. למה "תרועה" דוקא?
7. איך הוא מפרש: "ציונו"?

* * *

ה. הכתב והקבלה

פרק בגי' פסוק בגי':
 דו. נהמפרטים דעושו ימי כרחם שהיה התקוף והחמיץ בחיות, וסיח לספר את האזון עם שהיה יכולה לשמוע, ואין לדיך לזה, דזה אינו מוסב על הש"י אבל על מלכים, וכלל לומר הולידם משעבוד עם מלכים אף שהיה לו למלכים מוקף וסחק כחופפות להם, ומנינו על מלכים לשון יחיד ולשון זכר, ויאמר מלכים חנוכה מפני ישראל, וירח ישראל מלכים מה וכמה במקוונות כדנה, וכ"ס כ"י"ל, ויחכן שהיה מוסב על ישראל, כמאמר כאן כדנה כשזכו ישראל הוא מעבדן ומרוונתם:

אלות

1. לכאורה מה הקושי האפשרי שצוין הספר בתחילת דבריו?
2. מי הוא ה"ראש" ומה הוא מסמל?
3. בקטע האחרון הוא מצביר את הכל על ישראל, איך זה מתפרש בצורה זו?

ו. מדרש אריאל

פרק בגי' פסוק בגי':
 [שם] כי לא נחש ביעקב ולא קדם בישראל. אין ישראל עומד תחת מול קבוע שניתן לנחש את מהלכיו, אולם ההנהגה לגביהם מותנית במעשיהם, וכשהם חוזרים בתשובה, משתנית הגזירה בכל שעה שהם מוטיבים את מעשיהם.

אלות

1. על איזה קושי רציוני מנסה פרשנו לצנות?
2. למה ואיך ישראל אינם תלויים במלך?
3. פרשנו קובץ ש"ההנהגה לאביהם מותנית במעשיהם", התוכל להסבירו ולנמק למה זה כך?

* * *